

Herolden

Juni 2011

Årgang 15 Nummer 2

*Forår Rågelundsgård maj 2011
Foto Bjørn Ørding-Thomsen*

Udgivet af:

Vennekredsen ved
Bornholms Middelaldercenter
Stangevej 1.
3760 Gudhjem.
Tlf. 56 49 83 19

Web-adr.: www.bmc-vennekreds.dk

Redaktion:

Ole Boyer Pedersen 56 49 81 41
Bjørn Ørding-Thomsen 56 47 01 12

Ansvarshavende:
Niels Erik Rasmusen 56 49 83 19

Indlæg til Herolden:
herolden@bornholmsmiddelaldercenter.dk

Herolden udkommer 4 gange om året.
Ca. den 1/3, 1/6, 1/9 og 1/12
Deadline er den 15. i måneden før ud-
givelsen.
Oplag ca. 200

Indhold

- 3 Ny formidlingschef
- 4 Bornholms tidlige historie III
- 10 Godaw do
- 11 Hammershusdragter
- 12 The Luttrell Psalter Film
- 13 Informationsteltet
- 14 Stormandsgård og kirke
- 18 Efterlysning
- 19 Historien om Europa
- 20 Årets gang på stormandgården
- 25 En god bog

*Hvor der ikke er anført navn på fotografen,
er billederne taget af redaktionen.*

Nordea

Færgen

Ny formidlingschef

Af Thomas S. Philipsen

”God dag, jeg hedder Niller, jeg har et godt tilbud til dig.” Sådan lød det næsten den dag i slutningen af marts, da Niller ringede til mig og fortalte, at man manglede en ny formidlingschef på Bornholms Middelaldercenter.

Hvorfor ringede han så lige til mig?

For at gøre en lang historie kort ringede jeg i uge 8 i år (hvor min familie og jeg var på vinterferie herovre) til BMC for at høre, om man manglede guides til den kommende sæson. Det var Mette, jeg talte med i telefonen, og hun bad mig om at kigge forbi. Vi snakkede lidt frem og tilbage, og jeg fortalte om min baggrund og hvorfor, jeg gerne ville være guide på BMC. Da jeg kom hjem, sendte jeg mit CV til hende og kom ind i den daglige hjemlige rutine igen. Derfor havde jeg slået BMC lidt ud af hovedet, da Niller ringede til mig hin martsdag.

Jeg er uddannet cand. mag. i middelalderarkæologi, og dertil er jeg også uddannet meritlærer. I de sidste fem år har jeg arbejdet i folkeskolen, sidst i et vikariat på Gelsted Skole i Middelfart Kommune (min familie

og jeg bor i Tommerup på Fyn). Mange overvejelser var inde i billedet efter, at jeg blev tilbudt jobbet som formidlingschef. Skulle jeg gøre det, skulle jeg ikke gøre det, og i givet fald fra hvornår? Niller kom og besøgte mig i Tommerup, og efter det møde var der ikke længere tvivl om, at jeg skulle gøre det. Nu er jeg her, og dermed er spørgsmålet ’hvornår’ også besvaret. Jeg ser frem til at være en del af dette fantastiske center med gode kolleger og godt samarbejde. Som jeg sagde til Niller: ”Jeg er så spændt som en anden armbrøst på at arbejde på Bornholms Middelaldercenter.” Her formidles middelalderen bredt, begejstrende og belysende. Lige efter mit hoved, og visionerne på stedet kunne jeg lige så godt have udtænkt selv. Så jeg er ikke i tvivl om, at dette sted er mit lod.

Den nye Thomas

Bornholms tidlige historie III

Af Jan Eskildsen

I mine tidligere artikler beskæftigede jeg mig med forbindelserne mellem danske og polske herskere i den tidlige middelalder, men også andre forbindelser fra dengang kan have interesse for bornholmerne, ikke mindst i sammenhæng med øens kirker.

I sin artikel Østersøens flertydige kirker i Bornholmske Samlinger 2003 havde Jes Wienberg sat sig for at ”foreslå en kombination af de eksisterende teorier, vise fusionen mellem det hellige og det profane, aktualisere det danske Østersøvælde, korstog og Knudsgilder for at forstå kirkerne – og afsluttende kommentere forholdet mellem middelalderens tekster og bygninger”.

I artiklen omtalte Wienberg ”et rundt stenhus, som besøges flittigt af turister. Er det en kirke, for bygningen er omgivet af begravelser? Er det et pakhus med brandsikre hvælve for handelsvarer? Eller er det måske en borg, som er havnet på den forkerte side af Østersøen? Både ja og nej, for

det er Nylars Kirke, hvor det mægtige stenhus tidligere var kirke, magasin og fæstning på én og samme gang. En romansk rundkirke blev fra begyndelsen opført som et hus med flere funktioner under samme tag: Nederst et kirkerum, derover et magasin og øverst en skyttegang med udsigt over land og hav”.

Wienberg omtalte kort noget af den debat, der har været om kirkerne og deres brug til forsvar og profane funktioner samt deres symbolske form, der i mange tilfælde er opfattet som en efterligning af Gravkirken i Jerusalem. Herefter skrev han:

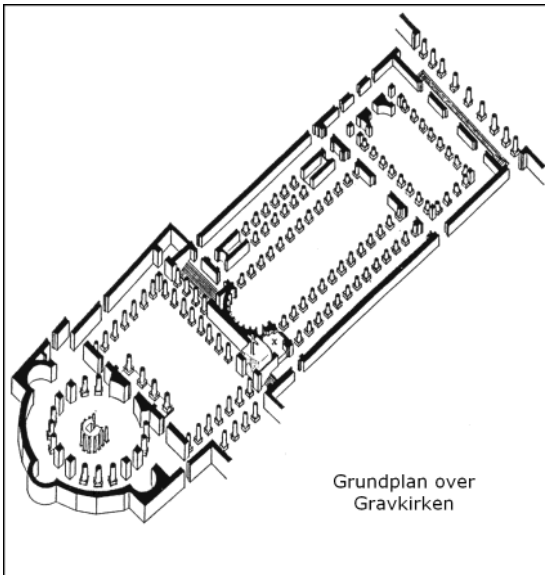
”Og herefter optræder henvisninger til Gravkirken og andre centralbygninger, hver gang en rundkirke eller manglekantet kirke skal kommenteres. Derimod er det først i de allerseneste årtier, at arkitekturens symbolske virkning er blevet fremhævet som forklaring i Norden.”

En del forfattere har beskæftiget sig med Gravkirken som inspiration til

andre kirker, og mange kirketyper og deres inspirationskilder er beskrevet; men en nærmere forklaring på den udvikling, der førte specielle kirketyper til Danmark, er endnu ikke set på dansk. Den vil jeg i to artikler forsøge at lave skelettet til.

Inspirationer

Gravkirken blev bygget, hvor der oprindeligt var en søjlerotunde om Jesu grav, som var et rum i en klippe. Graven er nu dækket af et minikapel i form af en trækonstruktion, ædikulum, hvori der er plads til ganske få mennesker, og denne er omgivet af en rundkreds af piller og søjler – 8 firkantede piller og 12 runde søjler. Opstilling af søjler i en rundkreds er kendt fra flere førkristelige templer, og andre mindesmærker var runde, så den runde form var ikke en nyskabelse inden for religiøst byggeri.

Gravkirken er oprindelig afbildet som rund med tre apsider, og sætter man en indgang på den sidste fjerdedel, danner bygningen et kors, men også andre forhold spillede ind på kirkebyggeriet i de første århundreder. Gravkirkens rotunde gav inspiration til andre kirker, men det gjorde også søjlekredsen og omgangen, kalvariet (kunstnerisk udformning af korsene på Golgata) og Adams-kapellet, der er placeret i underetagen. I Europa er opført mange kirker, der betegnes som Gravkirke-kopier, fordi de indeholder flere af disse elementer, ikke fordi de bogstaveligt talt er en kopi.

Karl den Stores paladskirke i Aachen blev ikke ottekantet, fordi hans arkitekt havde fået en lys ide. Nej, kirken var inspireret af kirken San Vitale i Ravenna, som blev påbegyndt året efter goterkongen Theodoriks død i 525.

Karl den Store (742-814) besøgte kirken i Ravenna flere gange, og han fik flyttet den rytterstatue af Theodorik, som stod ved kirken, til en ny plads ved sit palads i Aachen.

Vi har i Danmark en stadig fungerende, ottekantet middelalderkirke i St. Heddinge, og i Visby på Gotland kan man se ruinerne af en ottekantet kirke. De er dog begge noget senere end kapellet i Aachen, idet de er fra det 12. århundrede.

San Vitale ses ofte omtalt som byzantinsk inspireret på grund af dens mosaikker, men den ottekantede grundplan, der også blev benyttet ved to

dåbskapeller i Ravenna og før det mange andre steder, kan henføres til den betydning, som de tidligt kristne lagde i tallet 8.

Ottetallets betydning

Flere kirker blev tidligt opført som korsformede oktogoner, altså med en ottekantet kerne og fire rektangulære apsider, så de på to måder symboliserede kristendommen. Tallet 8 blev blandt andet hyldet af den romerske biskop Ambrosius (ca. 337-397), der skrev: "Med otte kapeller (nicher) stiger templet højt til hellig brug, døbefonten er ottekantet, hvilket er hensigtsmæssigt for dens gave (dåben)".

Senere skrev munken Eriugena (ca. 810–ca. 877) et digt, der begyndte på denne måde: "Tallet otte er i harmoni med de guddommelige handlinger" ... og sluttede med ... "Disse er de tanker, som tallet ottes klingende harpe i hemmelighed åbenbarer i vores hjerter."

Klosterkirken i Ottmarsheim er et typisk eksempel på en kirke med ottekantet planløsning.

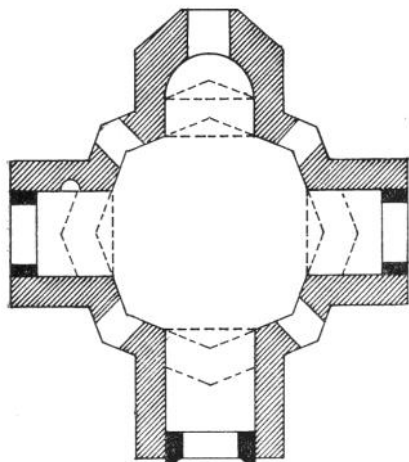
(Foto: Eric Gaba, Wikimedia Commons)

Tallet 8 var vigtigt, fordi det henviste til adskillige vigtige passager i Det Gamle Testamente, herunder:

- de otte personer i Noas Ark, hvori befandt sig Noa, hans hustru, sønnerne Sem, Kam og Jafet og deres hustruer (1. Mosebog, 7 v7);
- Jesu omskærelse på den ottende dag (3. Mosebog, 12, v3);
- de otte saligprisninger (Matth. 5, 3f); d. Endelig var David den ottende (og yngste) søn af Isaj (1. Samuelsbog, kap.17, v12,13,14);
- det var på den ottende dag efter sin ankomst til Jerusalem, at Jesus genopstod.

Ud over den ottende plage i 2. Mosebog, kap. 10, finder man "ottende" nævnt adskillige andre steder i Det Gamle Testamente, i alt ca. 30 gange. Her skal blot nævnes tre: "Det samme skal du gøre med dine okser og dit småkvæg. Syv dage skal det blive hos sin mor; på den ottende dag skal du give mig det" (2. Mosebog, 22, v28); "På den ottende dag tilkaldte Moses Aron og hans sønner og Israels ældste" (3. Mosebog, 9, v1) og "Den ottende dag skal han tage to lydefri vædderlam og et årgammelt, lydefrit gimmerlam, og som afgrødeoffer skal han tage tre tiendedele af fint mel, rørt op i olie, og en log olie" (3. Mosebog, 14, v10).

Mange dåbskapeller og gravmæler er opført som ottekantede bygninger, og især i Italien ses en del sådanne dåbskapeller, for eksempel i Arsago, Cremona, Firenze, Rom (Lateran) og Milano.

Her ses planen af en kirke, der blev bygget med form som et græsk kors med en indskrevne oktagon. Den har stået i Bin Bir Kilisse i Lilleasien (Tyrkiet) og er kendt under betegnelsen Bell 8. Gregor af Nyssa fik bygget en tilsvarende.

Oktagonale bygninger

Klippekuplen i Jerusalem, der også er ottekantet, er et martyrium og blev først opført i årene 690-692, da religionen islam var opstået. For mange år siden blev det i detaljer påvist af en arkitekturhistoriker, hvordan den er blevet konstrueret på baggrund af former og mål i tre bygninger, nemlig 1. Gravkirken (Anastasis) fra 327-335, 2. Himmelfartskirken (Ascension) på Oliebjerget fra 378 e.Kr., og 3. katedralen i Bosra fra 513 e.Kr.

Klippekuplen er opført som et mindesmærke for det sted, hvor Muhammed satte af, og her lå den tærskelplads, som David købte af Arauna. Bemærk, at bygningen også hedder Klippekuplen på engelsk og tysk, henholdsvis Dome of the Rock og Felsendom.

Oktagonen som grundplan blev senere brugt af Konrad II, da han i 1030 lod opføre to centralkirker i hhv. Goslar og Nijmegen (c. 1030), hvor begges indre kerne dannes af en oktagon. Kirken i Goslars ydre omkreds er også en oktagon, mens den ydre omkreds på kirken i Nijmegen er 16-sidet. I Ottmarsheim, Maastricht, Löwen, Brügge, Ettal og andre byer står også kirker, i hvis grundplan indgår en oktagon.

Kendt er også de korsformede oktogoner i Paderborn (Bußdorf) fra 1030'erne og Krukenburg ved Helmarshausen samt den oprindelige konstruktion af St. Michaels kirke i Fulda, der muligvis har været inspireret af den bygning, som Gregor af Nyssa ultimo 300-tallet lod opføre i Nyssa, nu Nevsehir, eller måske af kirken i Bin Bir Kilisse i Tyrkiet.

Paderborn blev bispedømme i 805 efter at Karl den Store i 777 havde forberedt sig ved et kirkemøde (en synode) i byen og et møde med pave Leo III i 799.

I forbindelse med middelalderens Danmark og Bornholm er Bußdorf kirke i Paderborn interessant. Biskop Rikval, der efterfulgte Eginio i Lund ved dennes død, kom fra Paderborn, og Bußdorf kirke blev bygget, efter at munken Wino på biskop Meinwerks foranledning rejste til Jerusalem. Oprindeligt var der tale om en rundkirke med fire apsider, altså en korsformet oktagon, men den blev forholdsvis hurtigt bygget om.

Der hører endnu en brik til forklaringen på, at en del kirker i Europa blev ottekantede. Under korstogene blev Klippekuplen overdraget til Augustinerordenen, der omdannede

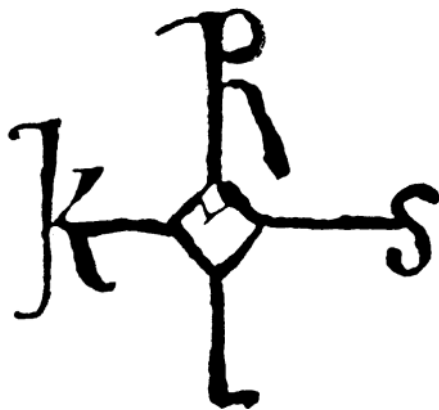
den til en kirke, som de kaldte Templum Domini (Herrens Tempel). Halvmånen på toppen af dens kuppel blev skiftet ud med et kors.

Al-Aqsa Moskeen, der også ligger på den gamle tempelplads, blev kongelig bolig for kong Baldwin (egtl. Baudouin de Boulogne) i 1104. Han gav tempelridderne tilladelse til at indrette deres hovedkvarter i Al-Aqsa Moskeen, hvor de holdt til i en stor del af det 12. århundrede. Lidt mere forvirrende bliver det hele af, at tempelridderne kaldte Al-Aqsa Moskeen Templum Solomonis, fordi de mente at Salomos Palads på Moriabjerget havde stået på dette sted.

Mange af de europæere, der var kommet til Jerusalem, troede fejlagtigt, at Klippekuplen var en del af det oprindelige Salomos Tempel eller en art efterkommer derfra. Derfor ser man på adskillige afbildninger fra middelalderen og renæssancen, at Klippekuplen blev kaldt Templum Salomonis. Hvad det altså ikke var, for mens Klippekuplen først blev bygget i sidste fjerdedel af 600-tallet, skulle Salomos Tempel være bygget ca. 950 f.Kr. I Jerusalem har man i øvrigt fundet rester af en bygning, der er så gammel, men det diskuteres stadig, hvad det er, man har fundet.

Tyske forbindelser

De nævnte kirker, Bußdorf i Paderborn og Krukenburg ved Helmarshausen er interessante at studere i forbindelse med de runde kirker i middelalderens Danmark. Allehelgenklostret i Lund var et benediktinerkloster, der lå lidt uden for bymuren. Det var indviet

Karl den Stores monogram. Munken Alcuin fra York, der var i familie med missionæren Willibrord, var Karl den Stores rådgiver.

Han var med i overvejelser om slotskapellet i Aachen og under hans ledelse blev den karolingiske minuskel, de små bogstaver, udviklet. Han kan også have haft en finger med i spillet da Karl skulle have en repræsentativ signatur.

til Vor Frue og Allehelgen, men hed i daglig tale Allehelgenklostret, og forskerne har længe været enige om, at det blev grundlagt før 1089. Klosteret kan tidligst være grundlagt i 1074.

I perioden fra biskop Eginos død i 1072 og til 1089 var biskoppen i Lund den førnævnte Rikval, og det var ham, der antageligt med tilskud fra konge og stormænd, grundlagde klosteret.

St. Laurentius stod i broderskabsforbindelse med fire åndelige stiftelser i 1123, nemlig Allehelgenklosteret i Lund, kannikesamfundet ved Helligkorskirken i Dalby, kannikesamfundet ved domkirken i Roskilde og St. Knuds benediktinerkloster i Odense. Klosters første abbed var en Hartwig, der døde før 1123. Han kom fra Pantaleon klosteret i Köln, som blev grundlagt i

965 af en bror til kejser Otto I, nemlig ærkebiskop Bruno af Köln. Det var samme Brunos betroede medarbejder, Folkmar, der omvendte Harald Blåtand til Kristendommen. Senere fik Knud den Store en munk sendt fra Köln til det cluniacenserbo, der skal have været i nærheden af, eller måske i, rundkirken i Slesvig.

Biskop Rikval var bandlyst af biskop Imad af Paderborn, hvorfra han var rendt fra sit embede. Derfor kunne han ikke hente abbed og munke til sit nygrundlagte kloster i Paderborn, men måtte søge dem andetsteds, og det blev i Köln.

Arkæologiske fund viser, at der var handelsforbindelser mellem Köln og Østersøområdet i det 10. og 11. århundrede. Der var også direkte forbindelse mellem ærkebiskop Anno og den danske konge Sven Estridsen, der sendte gaver til ærkebiskoppen. Disse delegationer var politiske, men der kan også være knyttet kirkelige og kulturelle forbindelser mellem stifterne i Köln og Lund.

Biskop Rikval kan med andre ord have været med i disse delegationer, og det formodes, at han i Danmark var i kongens tjeneste, inden han blev biskop i Lund og derfra uddybede sine forbindelser til Köln. St. Pantaleonklosteret begyndte omkring 1080 at udsende munke som abbeder, og Hartwig var altså en af disse.

Allehelgenklosteret havde broderskabsforbindelser med flere klostre og kirker. Der var broderskabsforbindelser mellem domkirken i Lund og Allehelgenklosteret, mellem domkirken i Lund

og benediktinerklosteret Helmarshausen, der ligger nær Paderborn, og som i begyndelsen af det 11. århundrede hørte under ærkebiskop Meinwerk. Man går ud fra, at den sidstnævnte broderskabsforbindelse er gået via Allehelgenklosteret, der omkring 1100 eller kort derefter indgik broderskabsforbindelse med klostret i Helmarshausen.

Allehelgenklosteret havde også broderskabsforbindelse med St. Pantaleonklosteret i Köln samt fra 1130 med det cluniacensiske priorat St. Saulve ved Valenciennes i Nordfrankrig, der havde broderskabsforbindelser med de to klostre Sct. Heribertklosteret i Deutz (nu en del af Köln) og St. Pantaleonklosteret i Köln.

Klostret i Helmarshausen var kendt viden om for sit skriptorium, hvor der blev fremstillet evangelier og andre fint illustrerede bøger til andre kirker og klostre, herunder til Lund.

I Paderborn lå benediktinerklostrene Abdinghof, der blev stiftet i 1031, samt Bußdorf kirke og kloster i Paderborn, der blev stiftet i 1036.

Fra sin tid i Paderborn var Rikval kendt med Abdinghofklosteret og vidste, hvor stor betydning et kloster kunne have for et stifts kulturelle og åndelige liv. Desuden kendte han flere rundkirker. Dengang blev mange kirker indviet til St. Laurentius, så det er egentlig unødvendigt og vel også umuligt at begrunde, hvorfor domkirken i Lund blev det, men det skal bemærkes, at der også var en ældre St. Laurentius kirke i Paderborn.

I min næste artikel vil jeg fortælle om nogle flere spor, der kan have ledt rundkirkerne til Østersøen og det middelalderlige Danmark.

Litteratur

Creswell, K.A.C.: *Origin of the plan of the Dome of the Rock*. British School of Archaeology in Jerusalem. 1924.

Friedenthal, Karl Paul: *Das Kreuzförmige Oktogon. Ein Beitrag zur Entwicklungsgeschichte des Zentral- und Kuppelbaues*. 1908.

Götz, Wolfgang: *Zentralbau und Zentralbautendenz in der gotischen Architektur*. 1968.

Sutter, Heribert: *Form und Ikonologie spanischer Zentralbauten*. Torres del Rio, Segovia, Eunate. 1996/1997.

Wolter-von dem Knesebeck, Harald: *Buchkultur im geistlichen Beziehungsnetz. Das Helmarshausener Skriptorium im Hochmittelalter*. I: Baumgärtner, Ingrid: *Helmarshausen. Buchkultur und Goldschmiedekunst im Hochmittelalter*. Euregioverlag, Kassel.

Godaw do

Af Bjørn Ørding-Thomsen

Vi har haft mange og lange diskussioner om, hvordan man hilste hinanden i middelalderen. For nogle år siden blev det standard at sige "Vær hilset!", men vi var flere, der syntes, at det ikke lød helt rigtigt - men jeg har jo ingen viden om de ting, så jeg havde ikke meget at have min mistro i.

Jeg skrev derfor til Institut for Antropologi, Arkæologi og Lingvistik

ved Århus Universitet, og fik meget hurtigt svar fra adjunkt Rainer Atzbach, der svarede:

Man hilste hinanden allerede i middelalderen med 'goddag', fordi det er kort for 'Gud må give dig en god dag.' (kilde: Grimmsches Wörterbuch sv. 'Guten Tag')

Som farvel sagde man 'Gud med dig, fare vel'

Bjarno Kalf Hansen ApS
3751 Østermarie - Tlf. 5647 0357
www.bjarno.dk - info@bjarno.dk

IT
hozting

Hammershusdragter

Af Helle Pfeiffer

Bornholms Middelaldercenter vil i år være aktiv på Hammershus. Martin Holm og Jacob Worm skal lave et mindre teaterstykke, mens de skyder kanonen af. Derfor skal de have 1500-tals dragter på. Martin skal være landsknægt, og Jakob skal være en almindelig svensk soldat!

Systuen sagde først nej, da en person ikke kunne løse denne opgave alene. Pia Girotti, Vennekredsens kontaktperson, kontaktede Grethe Madsen og Ida Eriksen, som begge gerne ville være med til fremstillingen af de 2 dragter. Lena Mühlrig søgte på nettet og snakkede med Tøjhusmuseet. Det blev besluttet, at Martin skal have en raffineret landsknægtedragt inspireret af: Military Costume af Gerry Embleton. Jakob skal have en dragt, som er afbilledet på et kalkmaleri i Pouls Kirke.

Den 15. marts holdt vi et møde og planlagde slagets gang!

Vi higer og søger i gamle bøger, efter mønstre og symetoder og spørger alle, som ved noget om dragter fra

1500-tallet. Nikolaj Itenov og Stine Fredriksen har været en stor hjælp med viden om emnet.

Vi konstruerede et mønster ud fra vores dubletjakke, de billeder vi har, og de gode råd, vi har fået. Uldklædet, som vi anvendte til dragterne, blev vasket på 40 / 60 grader og siden presset, så vi var sikre på, at det ikke senere ville krybe i vask!

Undervejs i syningen af dragten opdagede vi, at ulden blev større igen, når vi pressede sømmene. Gode råd var nødvendige! Vi besluttede, at alle sømme skulle måles ud undervejs, så de holdt de mål, vi havde besluttet!

Ærmerne var det største problem, selv om vi havde lavet en prøvemodel i et uldtæppe, regnet længden og bredden af banerne ud, måtte vi lave ærmet om 3 gange. Efter sammenlagt 90 timers arbejde (uden medregning af den tid vi pillede op) blev vi endelig færdige med Martins dragt. Det har været meget udfordrende og lærerigt.

Nu er vi i gang med Jacobs dragt, som skal være færdig hurtigst muligt inden højsæsonen.

Vi håber denne gang, vores erfaring med ulden vil gøre opgaven nemmere.

Hvis I vil se Martin og Jakob i deres dragter, så drag til Hammershus og se kanonshowet!

The Luttrell Psalter Film

Af Sanna Kok-Hansen

Alle, der interesserer sig for middelalderen kommer før eller senere i kontakt med Luttrell Psalteren. Denne fantastiske bog blev skrevet og illumineret i den første halvdel af 1300-tallet for familien Luttrell. De havde godser flere steder, men familiens overhoved, Sir Geoffrey, havde titlen Lord of Irnham, Lincolnshire; og det var måske der, bogen blev lavet.

Bogen findes bevaret i British Library og er på grund af de flotte og detaljerede billeder en vigtig kilde til viden om middelalderen. Her på Centret har Helle brugt den rigtig meget som inspiration til dragter og viden om stoffbearbejdningsteknikker.

En dag fandt jeg The Luttrell Psalter Film på nettet. Wag Screen har i 2008

Portræt af Sir Geoffrey Luttrells som han fremstår i en af illuminationerne i bogen. Kvinderne er hans kone Agnes Sutton og hans svigerdatter Beatrice Scrope.

Det originale billede fra Luttrell Psalteren, hvor man også kan se fårene blive malket.

lavet en fin, lille film af 20 min. varighed. Den viser årets gang fra efterår til efterår med dragter og miljøer, der er inspirerede af Luttrell Psalteren. Jeg synes, det er en rigtig flot film, og det er sjovt at se figurerne fra bogen blive "levende". Der er middelaldermusik til og flotte billeder af et landskab, der

minder meget om vores eget. Det er jo også ekstra interessant at se årets gang i filmfortolkning, når man lige har malet den op i stilbilledsversion på stormandens væg!

Du kan selv se filmen i vores filmrum i Centrets åbningstider, da Wag Screen har haft venligheden at lade os vise den gratis. Herudover kan du se den på YouTube eller

<http://www.luttrellpsalter.org.uk>.

Vil du se selve bogen er det muligt selv at bladre i den på "Turning the Pages" på British Librarys hjemmeside :

http://www.bl.uk/collections/treasures/luttrell/luttrell_broadband.htm

God fornøjelse!

Billede fra filmen med to kvinder på vej hjem fra fårefolden med mælk og krukke og spand.

Informationsteltet

af Bjørn Ørding-Thomsen

Vi har i flere år haft informations-teltet stående centralt på pladsen under middelaldermarkedet. Her har Vennekredsen kunnet præsentere sig, optage nye medlemmer og hjælpe markedsgæsterne med alle mulige praktiske opgaver, som f.eks. opbevare hittegods, vejlede folk, der er faret vild.

Jeg prøver i øjeblikket at få genoplivet informationsteltet - men kan vi bemande det i de 14 dage, markedet varer? Ideelt bør der være 3 personer

'på vagt' i teltet i hele åbningstiden - det kræver noget planlægning og solid opbakning fra Vennekredsen.

Har I lyst til at deltage i et eller andet omfang, så send en mail til: bjorn@ording.dk

I må meget gerne skrive, hvor meget I forventer at kunne deltage (f.eks. "2 eftermiddage i første uge" eller "4 halve dage i løbet af markedet").

Jeg håber at høre fra jer.

Centret har en fin service: man kan låne middelaldersko, hvis man ikke selv har nogen. Det fungerer fint, men hvor mange tænker på det kæmpearbejde Noomi udfører for at vedligeholde skoene.

Der er blevet brugt utallige timer på det arbejde - stille og uden store armbevægelser.

Så send Noomi en venlig tanke, næste gang du låner sko.

Stormandsgård og kirke

Af Thomas S. Philipsen

På Bornholms Middelaldercenter har man planer om at bygge en kirke i tilknytning til Stormandsgården. Flere steder i landet er der kirker ved siden af en herregård, men i langt de fleste tilfælde er det en ældre kirke, som herremanden på et tidspunkt har overtaget. Vi ved dog, at stormænd i 1100-1200-tallet selv har stået for byggeriet af kirker. Eksempelvis kirkerne i Fjenneslev, Tveje Merløse og den bemærkelsesværdige Ledøje kirke. Mod slutningen af 1200-tallet og begyndelsen af 1300-tallet var der ufredstider i Danmark. Ja, fra 1332-1340 var det meste af landet decideret pantsat til de holstenske grever,

Gerhard og Johan. Ved midten af 1300-tallet gik kirkebyggeriet mere eller mindre i stå. En årsag til dette var pesten, Den Sorte Død. På blot tre år døde over en tredjedel af Europas befolkning. Inden pesten oplevede Europa ellers en anseelig befolkningsvækst, der resulterede i et egentligt mætningspunkt og medfølgende arbejdsløshed. Pesten kom som et lyn fra en klar himmel, og man anså det som Guds straf. Følgerne var fatale og en nærmest dommedagsstemning herskede i Europa. Befolkningen gik i grove træk to modsat rettede veje. Enten mod ekstrem flagellantfanatisme (selvpineri i protest mod

Skt. Knuds Kirke i Odense

Kirken) eller decideret antipati mod Gud. Få steder i landet blev der bygget kirker i 1300-tallet. F.eks. Raabjerg kirke i Nordjylland. Denne del af landet var fra 1340 på Valdemar Atterdags hænder, og de følgende årtier samlede han riget, med generobringen af Skåne og erobringen af Gotland som kulmination i 1361. En anden kirke fra perioden er Skt. Knuds Kirke i Odense, oprindeligt klosterkirke til Skt. Knuds benediktinerkloster, i dag byens domkirke. Skt. Knuds kirke er Danmarks bedst bevarerede gotiske bygning, og den eneste katedral, der er nyopført oven på en romansk forgænger.

Margrethes borgforbud

Margrethe den 1. var det eneste af Valdemar Atterdags børn, der overlevede sin far. Hun blev allerede som 10-årig gift med kong Håkon den 6. af Norge, der var søn af den svenske konge, Magnus Smek. Sammen fik de sønnen, Oluf, der var set til at arve både Danmark (efter sin morfar, Valdemar Atterdag), Norge (efter sin far, Håkon den 6.) og Sverige (efter sin farfar, Magnus Smek). Valdemar Atterdag havde i sin regeringstid kæmpet for at samle riget igen med store oprør fra især de jyske stormænd til følge. Disse blev ledet af den mægtige ridder, Niels Bugge. En lang række privatborge blev, som resultat af denne interne fejde mellem konge og stormænd, bygget især i 1300-tallets anden halvdel. Stormændene var med ét blevet for magtfulde. Valdemar Atterdag (og i særdeleshed, Margrethe 1.) havde imidlertid en plan.

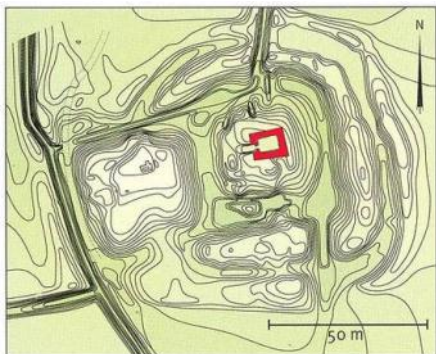
Stormændenes magt skulle mindskes betydeligt. Oluf døde imidlertid allerede som 17-årig, og Margrethe skulle dermed i al hast finde en ny arving. Hun vendte blikket mod Pommern, hvor hendes søster Ingeborgs datter havde en søn, Bugislaw, som Margrethe adopterede. Han blev siden kendt som Erik af Pommern.

Margrethe var en dygtig strateg, og hun begyndte sit eget stille oprør mod stormændene. En del af de private borge, som var blevet bygget, opkøbte hun, så de kom på kronens hænder. I 1396 kulminerede hendes passivisering af stormændene med, at hun indførte et decideret borgforbud over for dem. De måtte ikke bygge nye befæstede boliger, og de måtte heller ikke udvide deres eksisterende borge. Byerne måtte heller ikke befæstes. Margrethe holdt dermed stormændene og byernes borgere i et jerngreb. Hun ville selv have kontrollen over sit rige, og ingen, hverken stormændene eller nogen andre, skulle ødelægge dét, som hun havde bygget op.

Stormændenes magt

Grunden til, at stormændene var blevet så magtfulde, var egentlig kongemagtens egen fejl. Allerede omkring år 1200 begyndte kongen at modernisere sin hær, som man havde gjort det i Vesteuropa. Hæren skulle ikke længere bestå af fodfolk (bønder i ledning), men en rytterhær. Dermed var riddervæsenet født i Danmark.

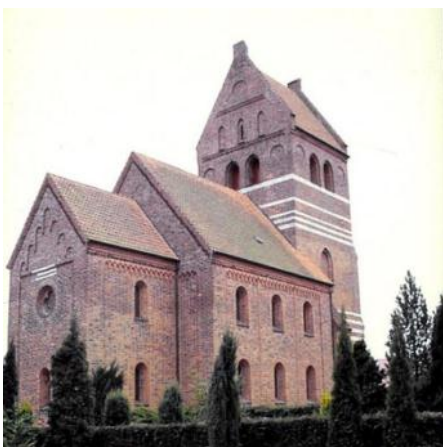
Ridderne var professionelle soldater, men udrustningen var dyr. Kongen kom derfor med et tilbud, som ridderne næppe kunne afslå. De slap for at

Bjørnkær Voldsted

betale skatter mod til gengæld at stille i krig, og jo mere jord man havde, jo større skattefrihed. 1200-1300-tallet var besværet af borgerkrige og interne magtkampe stormændene imellem. Dette medførte, at det var nødvendigt for dem at befæste deres gårde. Der findes mange voldsteder fra denne periode rundt om i Danmark.

Stormandsgården var oprindeligt placeret i landsbyen tæt på kirken, men senere blev de flyttet ud af landsbyen og bygget ved en sø, i sumpede områder el. lign., således at der var et "na-

Ledøje kirke

turligt" forsvar. Adgangsforholdene blev gjort så vanskelige som mulige for en eventuel fjende. Borgforbudet satte en stopper for stormændenes magt. Samme år blev Erik af Pommern udråbt til konge over Danmark og Sverige. Året efter (i 1397) blev han konge over hele Norden ved et møde i Kalmar. Margrethe ville samle Norden til ét stort rige - en union. Da denne bestemmelse blev til i Kalmar, kaldte man den for Kalmarunionen.

Kalmarunionen blev aldrig formelt gennemført, der blev blot lavet et udkast til et dokument, som kun et fåtal af stormændene stod bag. De klyngede sig til, at de kunne genvinde deres tabte magt på et senere tidspunkt. Ved at anerkende et sådant dokument ville de reelt sætte sig uden for indflydelse om kampen om magten i Norden.

Alligevel fik Margrethe gennemført unionen, som skulle vise sig at forblive sådan i 126 år, dog hele tiden med stormændene lurende på en lille åbning for at genvinde deres magt. Ved mødet i Kalmar blev Erik af Pommern, som nævnt, kronet til konge over hele Norden. Dette kroningsbrev var til gengæld beseglet af mange stormænd,

Ledøje kirke, underetagen

for selv om de var imod en stærk kongemagt, var det ikke tiden til at gøre oprør mod kronen, da de ved dette ville risikere at blive svækket yderligere. Stormændene ville se tiden an og vente på deres chance for at kunne modarbejde unionen og genvinde deres magt. Desuden havde landet brug for en stærk kongemagt, for at klare sig mod den konstante trussel, der bl.a. kom fra de hanseatiske byer.

Kirkernes genopblomstring

Stormændene var nu sat ud af spillet om magten. Da de ikke længere måtte bygge nye borge eller udvide allerede eksisterende, gjorde de sig bemærket på anderledes fredelig vis. Sådan var det officielt, men reelt lurede de altså på en chance for atter at få magtindflydelse. Gennem det meste af 1400-tallet koncentrerede stormændene (nu kaldet adelen) sig om kirkebyggeri og at donere penge til udsmykningen af kirkerne. I denne periode begyndte man også at indbygge hvælv i kirkerne.

Ledøje kirke

Skt. Mariæ karmeliterkloster, Helsingør.

Hermed var der med ét nye overflader at male kalkmalerierne på. Over halvdelen af kalkmalerierne rundt om i de danske kirker er senmiddelalderlige, dvs. fra ca. 1400-1525.

Erik af Pommern stiftede i begyndelsen af 1400-tallet tre store klostre, de to birgittinerklostre i Maribo og Mariager og karmeliterklostret i Helsingør.

Disse store byggerier, og udsmykningen af dem, krævede kapital, derfor var adelen, til dels også af politiske årsager, medstiftere.

Efterlysning

Af Sanna Kok-Hansen

Projektet *Levende Billeder* har planer om sammen med Tina Robinson og teatergruppen Action Art at lave et skuespil i Bornholms Kulturuge, som så passende har temaet **Tid+**.

Vi skal lave en tidsrejse til den dag, hvor stormanden indvier sin nymalede festsal. Han skal sidde foran sit eget billede og spise og drikke, snakke og sludre, prale og vræle, og i alt hygge sig godt med sine gæster. Action Art kommer med tre mand som kommer til at være dem, som snakker mest, men vi har brug for fem andre "statister" til at fylde pladserne ved bordet op.

Hvornår:

19.- 24. september

Repetitionsdag søndag 18. september

2 daglige forestillinger: en gratis skoleforestilling kl. 10.00-10.45 og en alm. publikumsforestilling 14.00-14.45.

2 alm. publikumsforestillinger lørdag den 24. september

Vil du være en af deltagerne, vil jeg gerne i kontakt med dig! Ring til mig på Centret 5649 8319, send en mail til sanna@bornholmsmiddelaldercenter.dk

eller kigge op til mig på kontoret eller stormandsgården, hvis du kommer forbi.

Funnikke

Kontor- & Datahuset på Bornholm

Snellemark 45 - 3700 Rønne

Telefon 56 95 12 69 - Telefax 56 95 69 50

Historien om Europa

Af Ole Boyer Pedersen

Det er sommetider lærerigt at betragte det kendte fra en ny vinkel. En historiebog skrevet af en nordmand er ikke nødvendigvis fokuseret på de samme ting i historien som en dansk forfatters bog. En sådan anderledes skrevet Europa-historiebog har jeg fået i julegave og nu har jeg lyst til at fortælle lidt om den. Bogen hedder ”Historien om Europa af Karsten Alnæs. Det er et 2 binds værk hvoraf 1. del omhandler 1300 til 1600. Altså en væsentlig del af middelalderen.

Bogen er for en stor dels vedkommende opdelt som en række novelleagtige historier om interessante mennesker, nogle berømte og velkendte, og andre relativt ukendte personer. Ved at følge disse personer bliver man ført ind i så forskellige verdener som astronomi, købmandsskab, og kunst. Selv blev jeg fanget i at interessere mig for poesi og digtekunst. Det skal jeg ellers fortælle at det har aldrig før sagt mig noget, men når der bliver tilført rigtige menneskers liv og skæbne bliver det interessant selv for mig. En fortælling om Francesco Petrarca fra 1300 tallets Avignon fører en vidt omkring i den verden af kultur og søgen efter viden som fører til humanismen som han vel regnes som faderen til.

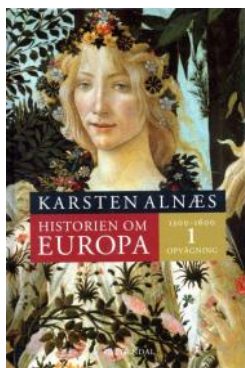
En anden sjov og overraskende historie er beretningen om Martin Guerre som fik stjålet sin identitet og sin hustru af en bedrager. Det giver tanker om noget man har hørt om i vore dage,

hvor misbrug af oplysninger fra computere og hackerangreb har bragt folk ud i den ulykkelige situation. Fortællingen fører ind til en verden af dommere og retssager som vi næsten ikke kan forstå, men som trods alt kunne føre til retfærdighedens sejr. Det er nok ikke altid det gik så godt.

Bogen giver også et fint indblik i den norrøne bosættelse på Grønland og deres liv og mystiske forsvinden.

Der er også en fin gennemgang af forholdet til jøderne i Europa. Der er jo absolut ikke nogen ny foreteelse at forfølge jøden og lægge ham for had. Det har været en tilbagevendende begivenhed at ophidse borgere og pøbel til progromer og overgreb på de anderledes tænkt udseende jøder.

En historie om kanonstøberen Urban fra Ungarn som efter at være gået forgæves til sin trosfæller i Konstantinopel sælger sin kunnen til sultanen Memeth vil selvfølgelig interessere de ”Middelalderfolk” som selv dyrker skydning med sortkrudt. Han omkom-

mer som så mange af sin tids kanonstøbere ved en sprængning af en kanon, men først efter at have sat gang i våbenkapløbet. Køb, lån læs bogen. Den er god.

Årets gang på stormandgården

Af Sanna Kok-Hansen

Middelalderens kunstværker er næsten altid bestillingsarbejder. Når en mester i middelalderen fik en bestilling på at male en kalendercyklus, vidste både han selv og bestilleren med stor samstemmighed, hvad der skulle males eller skulpteres. Årets tolv måneder afbildedes gennem personifikationer, som var i gang med at udføre et arbejde typisk for den måned. Nogle gange gjaldt bestillingen kun månedsbilleder, men oftest knyttes hver måned til et billede fra zodiaken [1]. Kunstneren skulle altså ofte løse opgaven at finde ikke tolv, men fireogtyve motiver frem!

For at vide, hvordan et sådant billede skulle være, brugtes mønsterbøger [2]. Mønsterbøger, skitser og tegninger kunne flyttes og tages med ved rejser, og vi kan derfor se, at motiver ligner hinanden i hele den kristne verden. Man kan se kalenderbilleder i alle medier som f. eks. stenskulpturer eller malede glasvinduer i de store katedraler, som træskærerarbejde og frem for

alt i håndskrifterne. I 1400-talet havde kalenderbillederne deres guldalder, da de s. k. tidebøger [3] blev enormt populære og produceredes i stort antal og af høj kvalitet (se f.eks. den berømte *Les Très Riches Heures de Duc de Berry*).

De traditionelle motiver i en månedscyklus viser næsten altid en ensom mandsfigur, der udfører en syssel eller en opgave, der oftest har med mad eller madproduktion at gøre. At afbilde årets tolv måneder på denne måde var en arv fra antikken i nærmest uforandret form. Det passede dog udmærket ind i kristendommens didaktiske budskab, hvor hver mand havde sin plads på jorden, og at hårdt kropsarbejde var den straf, menneskeslægten havde fået på grund af Evas synd. Figuren repræsenterer det nødvendige og endeløse arbejde med at få mad på bordet og at fylde forrådene op. Cyklussen følger, selvfølgelig, med sporadiske variationer et grundmønster; vintermånederne bliver brugt til at feste og til at

holde varmen, så følger foråret, som starter i hårdt arbejde med at grave, så hugge brænde eller beskære vinstokke. Siden kommer forår og tidlig sommer, som fejres med at holde en lille pause for at spille musik eller gå på jagt med falk. Højsommeren kommer med arbejdet på markerne med først at slå hø med le og siden høste og tærsk korn, og så følger efteråret med forberedelse for atter at kunne feste f.eks. vinhøst, slagtning og bagning. Middelalderen igennem udvikledes motiverne i samklang med tekniske fremskridt og dragtskik. Da klimaet i forskellige dele af Europa varierer meget, var også det en komponent, der resulterede i, at flere lokale variationer opstod, f. eks dyrkes der ikke så meget vin i Nordeuropa, så kalendere, der er fremstillet her, har ikke vinhøst med lige så tit som kalendere fremstillet i Central- og Sydeuropa [4]. Det er heller ikke alle madfremstillingerne

Juli måneds billede under færdiggørelse

processer, som finder vejen ind i kalendermotivernes varme cirkel. F. eks var bønner og kål nogle af de vigtigste komponenter i middelalderens kostholding, men ingen kalenderbillede viser, hvordan man høster og tørrer bønner, eller hvordan man dyrker og høster kål. Og med tanke på, hvor meget får og uld betød i middelalderens økonomi, er det svært at forstå, hvorfor billeder, der involverer får, ikke har fået en indlysende plads i cyklussen [5]. Vinfremstilling indtager en central plads i de fleste kalendere, ligesom høst og tærskning af korn. En forklaring til, at disse motiver var stærke nok til at overleve og ikke at konkurreres ud, kan måske findes i den stærke symbolværdi, som vin og brød har i kristendommen.

Månedspersonifikationen afbildes oftest i en runddel eller i en lille arkitektonisk ramme. Når bogproduktionen tager ny fart i 1300-tallets Frankrig / Flandern har månedsbillederne *hængt med* så længe, og er blevet så velkendte, at kunstneren nogle gange kunne tillade sig at lege lidt med dem, f. eks lade figuren træde frem for en ternet baggrund, skifte en han ud mod en hun, eller lade ham få selskab af flere figurer i et helt lille landskab. Figuren er altid velnæret, velklædt og i sin bedste alder, hverken for ung eller for gammel - og hans værktøj er altid i god stand. Man kan også se, at motiverne glider lidt ind i hinanden, så motiver som at slå hø med le forekommer lige så ofte i juni som i juli.

Januar: Oftest en mand, der sidder ved et opdækket bord. Nogle gange er det en helt almindelig mand, andre gange er det Janus, som var den

romerske gud for al begyndelse, vi ser. Janus karakteriseres ved sit dobbelte hoved, der giver ham overblik og gør ham i stand til at se både frem og tilbage på samme tid. Nogle gange er der en person, der varmer sine fødder ved en ild

Februar: Oftest en mand, som sidder ved en ild og varmer sig, men af og til en mand, der graver eller beskærer vinstokke. Nogle gange en kvinde med to store lys, der repræsenterer kyndelmissen.

Marts: Beskærer vinstokke, graver, hugger / bærer brænde eller planter træer.

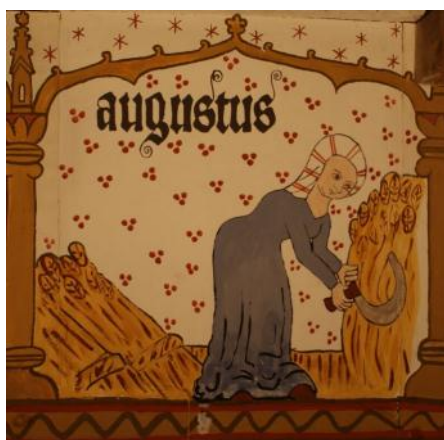
April: Beskærer vinstokke, graver, sår, planter træer eller holder grønne kviste.

Maj: Falkejagt til hest, en person der holder to grønne kviste / blomster eller spiller musik, kærestepar bliver populære i det sene 1400-tal.

Juni: Slår hø med le, plukker blomster, laver stråhegn.

Juli: Høster med segl, slår med le.

August: Tærsker, høster med segl, plukker druer.

August måneds billede

September: Tramper vin, bærer brænde.

Oktober: Sår, tramper vin, slår agern ned til grise.

November: Slår agern ned til grise, slakter, sår

December: Slakter, bager, fester ved et dækket bord.

I virkeligheden var arbejdet med at få mad på bordet et tungt slid, der mest blev udført af meget fattige landarbejdere, der mange gange både sultede og frøs. Hvis vi vender blikket væk fra den gamle inddeling af det feudale samfund og prøver at få indblik i det mere diverserede og farverige samfund, som moderne forskning gerne vil, at vi ser, kan det endog konstateres, at det var et meget hierarkisk klasse-samfund. Massernes arbejde betalte både for sekulære og kirkelige magthaveres liv, krig, bygningsværker og kunstobjekter. Det er altid sejrherrens version af historien, der får mest indflydelse over, hvordan vi læser vores historiebøger, og helt sikkert en fra de styrende klasser, der står bagved en bestilling af en månedscyklus i et manuskript, på en væg eller på et glasvindue. I det kildemateriale, vi har tilbage fra middelalderen, er det meget svært at finde nogen fra disse led, der udtrykker nogen ægte medlidenhed med de fattige, som er nødt til at slide og slæbe med de tunge opgaver i jordbruget. Almisser til de fattige kunne måske hjælpe en rig mand ind i Himmerige, men ingen rig mand ville mænge sig med de fattige for på den måde at lette deres byrde. Faktisk blev de ofte beskrevet som et nødvendigt onde. De var ikke smukke at se på, de var simple og enfoldige, og de lugtede ikke godt! De fattige masser gjorde

oprør fra tid til tid, og at holde disse optøjer under kontrol var en vigtig opgave for den lokale stormand.

Den gudsfrygtende bondemands stoiske kamp ude i markerne kunne af og til holdes op som et dydsmonster. Adam og Evas sønner og døtre skulle bære deres byrde uden at klage eller være oprørske, men der var ikke nogen i de herskende klasser, der frivilligt opsøgte det hårde kropsarbejde som en vej til frelse. De gav hellere en større pose penge til et kloster, hvor munkene skulle bede for deres sjæl. Den grimme fattigdom, lidelse og sult levnedes udenfor, når kropsarbejdet flytter ind i kunstens verden. Her er vejret fint og ingen konflikter er synlige. Kunstnernes fremstilling af årets måneder gennem disse charmerende personifikationer har egentlig ikke så meget med virkelighedsafbildning at gøre, men fungerer som en slags emblem; billeder af en fungerende evighedsmaskine, en verden hvor alt er i sin skønneste orden.

Til stormandsgården har jeg valgt at male en cyklus, der spejler vores klimaforhold og de lokale særheder, som man kan finde på gården. Februarmanden varmer selvfølgelig sine fødder ved en potteovn magen til den, stormanden selv har i sit kammer. Jeg valgte bevidst ikke at have nogen vinhøst med, da stormanden jo ikke har den slags planter her. Da vi har mange hegn på området, var det oplagt at vælge ”lave stråhegn” som junimotiv, selv om det ikke er et så hyppigt forekommende motiv i reseachmaterialet (dog forekommer det i den velkendte lommekalender fra 1513 som findes på Det Kongelige Bibliotek). Som stilistisk forbillede har jeg brugt kalkmale-

Fra manuskript ms.92 fra Pierpont Morgan Library

rierne i Østerlars Rundkirke; de har lagt ansigt til alle figurer og krop i fuldfigur til februar, august og aprilmanden med spaden. I de andre tilfælde har jeg kompletteret med hænder, redskaber og tøjdetaljer fra billeder i manuskripter fra perioden 1290 - 1400. Det var ikke på mode i denne periode at levne tomme felter eller tomrum i en billedkomposition. I Østerlars Kirke er tomme felter dækket med små pletter, der sidder tre og tre sammen, måske en symbol på treenigheden. Jeg kommer derfor i højsæsonen til at lade publikum hjælpe mig med at fylde tomrummet omkring figurerne i stormandsgården ud med pletter. Så velkommen godtfolk til at komme og sætte jeres pletter på plads!

Noter

1. Zodiaken udgøres af tolv stjernekonstellationer, som hver repræsenteres af et billede. De fleste motiver er inspireret fra dyreriget, og deraf navnet som stammer fra græsk: ζῷον (*zōon*) som betyder dyr. I løbet af et år flytter solen sig i forhold til stjernebillederne, og de

kom derfor til at knyttes til årets gang, ligesom en kalender (I virkeligheden passer månederne og zodiaken ikke helt sammen, da stjernebillederne strækker sig over to halve måneder, men det valgte man at se bort fra). Se mer om zodiaken i Herolden årg. 13 nr 1

2, Eng: pattern book

3. Eng: Book of Hours. En tidebog er en bønnebog til privat brug. Den består typisk af bønnerne for den katolske kirkes kanoniske timer (laudes, sext, vesper, completorium

etc.), liturgier for lokale helgener og sommetider en kalender.

4. Når det kommer til håndskrifter, ved vi, hvor de oprindeligt blev brugt (provinens) gennem at kigge på hvilken helgen, der bliver fejret på sin festdag. Ofte er helgendage markerede hierarkisk efter, hvor vigtige de var for lige det lokalsamfund, hvor kalenderen hører hjemme.

5. Motiver, hvor får tages ud til markerne eller klippes, findes i en del sene tidebøger, slutningen af 1400 - 1520-tal.

Kalenderen i festlys

Dagli' Brugsen

Østerlars

Åbent alle ugens dage
Posthus - Benzin - Apotek - Tips og Lotto
Tlf. 56498205

En god bog

Af Bjørn Ørding-Thomsen

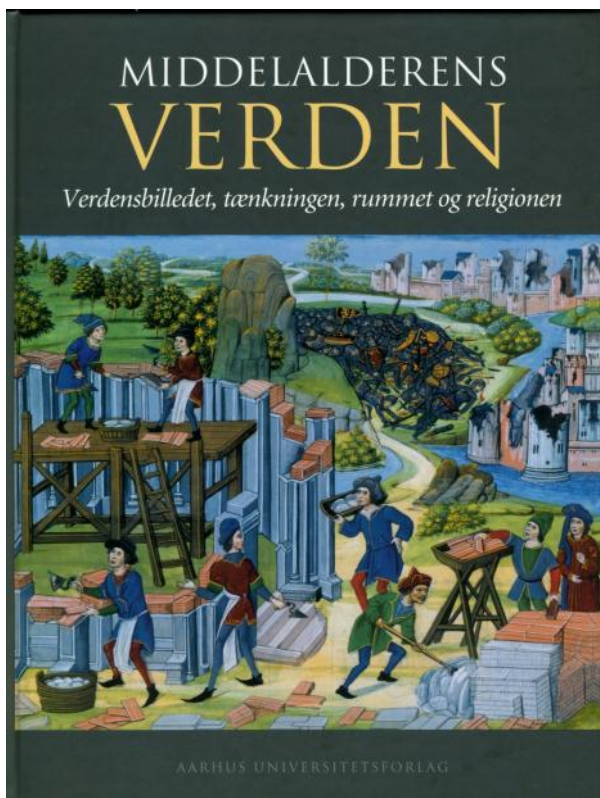
Kort før deadline for Herolden faldt jeg over denne bog - og den skreg nærmest på at blive købt.

Forlaget skriver om den: *I Middelalderens Verden giver 30 forskere fra Aarhus Universitet et indblik i en fremmedartet og mangfoldig fortid. De præsenterer os for billeder og bygninger, begreber og tankefigurer, fortællinger og følelser. De fortæller os om kristendommens møde med andre religioner. Sidst, men ikke mindst, bringer de os ind på livet af vigtige middelalderskikkelser, fra fyrster som*

Karl den Store til filosoffer som Johannes Duns Scotus.

Jeg har læst hist og her i den, og den er overvældende. Vi kommer godt rundt i middelalderen og får belyst mange emner i en dybde, man ikke normalt oplever. Det er tydeligvis akademikere, der har skrevet bogen, og den er ikke altid lige let læst, men det er vel betingelserne, når man vil gå i dybden.

Bogen er meget inspirerende og vil sikkert være baggrund for en del kommende artikler i Herolden.

Anmeldelser af bogen

Georg Metz, Information

"En storslået publikation i forlagets ambitiøse serie... Endnu et storværk i vanligt rigt udstyr og generøst format med 28 specialartikler. Stof til både lærd og læg. Enestående flot."

Fakta

Middelalderens verden

Verdensbilledet, tænkningen, rummet og religionen
Redigeret af Ole Høiris & Per Ingeman

Aarhus Universitetsforlag,
528 s., indb., rigt
illustreret, 2010.

ISBN 978 87 7934 530 0,
pris: 500 kr.

Sy-damerne

I det mindste nogle af dem.

Forårsstemning

Forårsstemning

